

YAŞLI BAKIM TEKNİKİERİ ÖĞRENCİLERİNİN BÖLÜME YÖNELİK DÜŞÜNCELERİNİN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNE ETKİSİ

IDEAS FOR SECTION OF ELDERLY CARE TECHNICIAN STUDENTS' EFFECT OF HOPELESSNESS LEVEL

Melek ÖZTÜRK¹, Gülİstan YURDAGÜL², Betül TATLIBADEM³

ÖZET

Bu araştırmada yaşlı bakım teknikeri öğrencilerin umutsuzluk düzeyinin belirlenmesi ve etkileyen faktörlerin tanımlanması amaçlanmıştır. Herhangi bir örneklem grubu seçilmeden evrenin tümü araştırma kapsamına alınmıştır. Ulaşılabİlen 163 öğrenciye demografik değişkenlerle umutsuzluk ile ilişkili olduğu düşünülen faktörler ve Beck Umutsuzluk Ölçeği'nden (BUÖ) oluşan bir soru takımını içeren anket uygulanmıştır. Araştırmada, t test ve Tek Yönlü Anova testleri kullanılmış olup, verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 18.0 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, kadın katılımcılarının puan ortalamalarının 4,21±3,83 ve erkek katılımcıları puan ortalamalarının 4,40±4,05 olduğu; tüm katılımcıların umutsuzluk puan ortalamasının ise 4,26±3,88 (max: 18, min: 0) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bölümü isteyerek tercih etme, meslekle ilgili kaygıların olması ve kaygıların başlıca nedeni ile umutsuzluk puanları arasında İstatistiksel anlamda ilişki olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Anahtar Kelimeler: Bölüm, Umutsuzluk, Yaşlı Bakım Teknikeri

ABSTRACT

The aim of this survey was to define the hopelessness levels elderly care technician the students of and the definition of the factors affecting them. The whole universe was included in the survey. A questionnaire of a question set, which is made up of demographic variables and the factors thought to be related with hopelessness and also of Beck Hopelessness Scale (BHS) was carried out among 163 students. In the examination, t Test and One Way Anova tests have been used and SPSS 18.0 statistics package has been used for surveying the original data and finding out the calculated values. As a result the mean scores of female participants was 4,21±3,83 and the mean scores of male participants was 4,40±4,05; while the average score of all participants was 4,26±3,88 (max: 18, min: 0). There is an statistical relationship between students' choice about their department, main worries about jobs and despair points (p<0,05).

Keywords: Section, Elderly Care Technician, Hopelessness

¹Öğr. Gör; Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Bölümü

²Öğr. Gör; Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakımı Bölümü

³Ebe; Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Yüksek İlisans Öğrencisi

GİRİŞ

Yaşlanma kuşkusuz bütün canlılarda görülen, işlevlerde azalmaya neden olan, süregelen ve evrensel bir süreçtir. Yaşam sürecinin, doğal ve zorunlu bir evresidir (1). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılık dönemini “65 yaş ve üzeri” olarak tanımlamıştır (2).

Günümüzde doğuştan beklenen yaşam süresinin artması yaşlı nüfus oranının da artmasına yol açmış ve dünyamız giderek demografik yaşlanma sürecine girmiştir (3). Özellikle çocukluk çağı hastalıkları ile etkili mücadele edilmesi ve erken yaş ölümlerindeki iyileşme ile bağlantılı olarak Türkiye’de de doğuştan beklenen yaşam süresi yıllar içinde artış göstermiştir. 1940’lı yıllarda erkekler 30 yaşına, kadınlar ise 33 yaşına kadar yaşarken günümüzde bu süre erkekler için 71’e, kadınlar için ise 76’ya kadar çıkmıştır (2). 1990 yılında 60 yaş üzerinde olan bireyler yaklaşık olarak yarım milyar civarında iken, 2030 yılında bu sayının 1,4 milyara çıkması öngörülmektedir (4). Tıptaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, erken dönemde teşhis ve tedavi imkanlarının artması, koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi, doğurganlık hızı ve bebek ölümlerinin azalması, ortalama yaşam süresine olumlu olarak yansımış ve 65 yaş ve üstü nüfusun oranının artmasına katkıda bulunmuştur (5).

Yaşlı nüfusunun artması ile uzun yaşamın getirdiği yalnızlık, yoksulluk, engellilik, kronik hastalıklar, bakım ve destek gereksinimi de beraberinde getirmiş; yaşlı sorunları ve yaşlılık hizmetlerinin tüm yönleri ile yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır. Bu bakımdan Yaşlı bakımı kavramı giderek önem kazanmış, yaşlılara bakım verecek profesyonellerin ortaya çıkması ve çoğalması bir gereksinim olarak görülmüştür (6,7). Yaşlı bakım teknikerliği bu anlamda önemli bir unsurdur. Yaşlı bakımı programının amacı; bakıma gereksinimi olan ya da olmayan yaşlı bireylerin bakım ve rehabilitasyonunu yapabilen ve onların yaşam kalitelerinin artırılmasına katkı sağlayan ara profesyonel elemanlar yetiştirmektir. Yaşlı bakım teknikerleri,

bakıma gereksinim duyan yaşlıların günlük yaşam aktivitelerini sürdürmelerine ve hastalığa bağlı ortaya çıkan sağlık sorunlarının giderilmesine yardım edebilecek eğitilmiş insan gücünü oluşturmakla birlikte, yaşlıyı bütüncül olarak ele alabilecek bir mesleki eğitim sürecinden de geçmektedirler (8).

Umut gelecekle ilgili bir amacı gerçekleştirmedeki olumlu, umutsuzluk ise olumsuz beklentileri ifade eden bir kavramdır (9). Umutsuzluk, Kuzey Amerika Hemşirelik Tanılama Derneği tarafından “bireyin sınırlı veya hiç alternatif göremediği ya da kişisel seçenekler bulamadığı ve kendi yararı için çaba sarf edemediği bir durum” olarak tanımlanmıştır (11). Amerikan Psikoloji Birliği bireyin faaliyetlerinin uzun süre kısıtlanması ve bunun sonucunda ortaya çıkan yalnızlık durumu, beden sağlığının bozulması, uzun süren stres, manevi değerlere veya Tanrı’ya olan inancı kaybetme gibi nedenlerin umutsuzluğa neden olabileceğini açıklamıştır (11). Belirli bir olumsuz duruma ilişkin sonuçlar umutsuzluk geliştirme olasılığını arttırmaktadır birey umutsuzluk geliştirdiği zaman, kaçınılmaz bir biçimde umutsuzluğa bağlı depresyon da geliştirebilmektedir (12). Umutsuzluk ve umutsuzluğa bağlı olarak depresyon gelişen bireylerde, isteksizlik, güçsüzlük, güdülenme eksikliği, karamsarlık, dikkatini verememe, yaşamında düzensizlikler gibi belirtiler ortaya çıkabilir (13). Beck’in bilişsel kuramına göre; umutsuzluk depresyonun temelini oluşturmaktadır. Depresyona yatkınlığı olan kişiler, geleceklerini olumsuz değerlendirmekte ve kendilerini dış dünyaya kapatmaktadırlar. Depresif kişi kendini yetersiz, değersiz ve kusurlu görmekte ve geleceğe umutsuz bakabilmektedir (14).

Umutsuzluk, literatürdeki çeşitli çalışmalarda çok farklı örneklemeler üzerinde çalışılmış olmakla birlikte yaşlı bakımı programında okuyan öğrenciler üzerinde umutsuzluk düzeylerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Burada bölümün geçmişinin çok eski olmaması bir neden olabilir. Yaşlı bakım teknikeri adaylarının hizmet öncesinde mesleğe etkili

bir şekilde hazırlanabilmeleri, kendilerini geliştirebilmeleri ve verimli olabilmeleri, geleceğe yönelik olumlu beklentilere sahip olmaları ve okudukları bölümü benimsemeleri ile ilişkili olabilir. Bu çalışmada; yaşlı bakımı teknikeri öğrencilerinin okudukları bölüme yönelik düşüncelerinin ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenebilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Yaşlı bakım teknikerliği öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerini ve etkileyen çeşitli faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışmanın evrenini Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakım Teknikerliği Programı birinci ve ikinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Herhangi bir örneklem seçim yoluna gidilmeden tüm evrene ulaşmak hedeflenmiştir.

Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan demografik bilgilerin ve okudukları bölüme yönelik soruların sorulduğu genel bilgi formu ve öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini saptamak amacıyla öğrencilere 20 sorudan oluşan "Beck umutsuzluk ölçeği" (BUÖ) kullanılarak toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından ölçeğin güvenilirliği için sonuçlar iç tutarlık testine tabi tutulmuştur. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,83 olarak bulunmuştur. Buna göre ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Görüşme Formu, Bireyi tanıtıcı bilgilerin ve bölüme yönelik görüşlerinin bulunduğu anket formu, konu ile ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini ölçmek amacıyla Beck ve arkadaşları tarafından 1974 yılında geliştirilmiş olan bir ölçektir (15). Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Seber ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (16). Beck Umutsuzluk Ölçeği doğru ve yanlış şeklinde yanıtlanan 20 maddeden oluşmakta ve 0-1 arası puan almaktadır. (17). Beck Umutsuzluk Ölçeği'ne göre alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun da yüksek olduğu sonucuna varılır. Beck ve

Steer denekleri yanıtlarına göre dört grup içinde sınıflandırmıştır ve 0 ile 3 arası umutsuzluğun olmadığını, 4 ile 8 arası hafif umutsuzluk olduğunu, 9 ile 14 arası orta seviyede umutsuzluk olduğunu, 15 ile 20 arası ileri derecede umutsuzluk olduğunu bildirmişlerdir (18).

Veriler SPSS 18.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiş, istatistiksel analizde yüzde, frekans hesaplanmış, t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmış, ortalamalar standart sapma ile birlikte (Ort. ± SS) verilmiş ve p<0,05 değeri anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %71,2'si kadın %28,8'i erkektir. Araştırmaya alınanların %49,1'i I. sınıf, %50,9'u II. sınıf öğrencisidir ve %80,4'ü çekirdek ailede yaşamaktadır. Öğrencilerin ailelerinin maddi durumu yüksek oranda (%68,1) orta düzeydedir ve %70,6'sının evinde 65 yaş ve üzeri birey yaşamamaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik özellikler	Sayı	%
Öğrencilerin Cinsiyeti		
Erkek	47	28,8
Kadın	116	71,2
Öğrencilerin Yaşı		
17-20	121	74,2
21-24	30	18,4
25-28	8	4,9
29 ve Üstü	4	2,5
Yaşanılan Aile Tipi*		
Çekirdek Aile	131	80,4
Geniş Aile	30	18,4
Ailenin Maddi Durumu		
Kötü	19	11,7
Orta	111	68,1
İyi	33	20,2
Ailede 65 Yaş Üzeri Birey Yaşama Durumu		
Evet	48	29,4
Hayır	115	70,6
Öğrencinin Sınıfı		
I.Sınıf	80	49,1
II.Sınıf	83	50,9
Toplam	163	100,0

*2 kişi yaşadığı aile tipi sorusunu yanıtlamamıştır.

Tablo 2'ye göre; öğrencilerin büyük çoğunluğu (%74,8) bu bölümü isteyerek

tercih etmiş, yüksek oranda (%77,3) bölümle ilgili bir ön araştırma yapmış ve %37,9'u ilk üç tercihinde bu bölüme yer vermiştir. Öğrencilerin bu bölümü tercih etme sebepleri arasında yüksek oranda (%41,6) başka bir bölüme geçiş yapabilmek düşüncesi vardır. Araştırmaya alınan öğrencilerin %53,1'i ileride bu mesleği yapmayı düşünürken, %32,7'si bu konuda kararsızdır. Öğrencilerin %66,9'unun ileriye yönelik kaygıları bulunmakta ve bu kaygıların temel nedenini ise çoğunlukla (%38,8) iş bulamama endişesi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlası (%55,3) imkanı olsa bölüm değişikliği düşünmektedir. Araştırmaya alınanların %60,7'si yaşlıların bakımı ile bu işin eğitimini almış sağlık profesyonellerinin ilgilenmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerin %90,1'i bölüm tercihinde bölümün isminden dolayı öğrencilerin çekinerek tercih yaptıklarını ifade etmişlerdir ve yine %90,1'i okudukları bölümün daha farklı bir isminin olmasını istemektedir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğu için (%36,8) başkasının bölüm hakkındaki düşüncelerinin kendileri için önemli olmadığını belirtmiş ve bölümü sevdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okudukları Bölüme Yönelik Düşüncelerine Göre Dağılımı

	Düşünceler	Sayı	%
Bölümü İsteyerek Seçme Durumu			
	Evet	122	74,8
	Hayır	41	25,2
Bölüm İle İlgili Ön Araştırma Yapma Durumu			
	Evet	126	77,3
	Hayır	37	22,7
Bölümü Tercih Sırası			
	1-3	61	37,9
	4-6	21	13
	7-10	18	11,2
	11-13	14	8,7
	14 ve üzeri	47	29,2
Bölümü Tercih Etme Sebebi			
Bu mesleği yapabileceğimi düşündüğüm için tercih ettim		61	37,9
Aldığım puana göre bu bölümü seçmek zorunda kaldım		23	14,3
Ailemin ve çevrenin isteği doğrultusunda tercih yaptım		10	6,2
Başka bir bölüme geçiş yapabilmek için tercih ettim		67	41,6
İleride Bu Mesleği Yapma Durumu			
	Evet	86	53,1
	Hayır	23	14,2
	Kararsızım	53	32,7
Mesleğe Yönelik Kaygı Durumu			
	Var	109	69,9
	Yok	47	30,1
Kaygıların Başlıca Nedenleri			
Yaşlılarla ilgilenmek zor bir iş		13	11,2
Bakım işi beni korkutuyor		40	34,5
İdealimdeki meslek değil		18	15,5
İş bulamama kaygıları		45	38,8
Başka Bir Bölüm Tercih Etme Durumu			
	Evet	90	55,3
	Hayır	40	24,5
	Şu anda herhangi bir fikrim yok	33	20,2
Yaşlı Bireylere Kim Bakmalı			
	Aileleri	56	34,4
	İlgili kurum ve kuruluşlar	8	4,9
	Bu İşin eğitimini almış sağlık profesyonelleri	99	60,7
Programının İsmi Tercih Etkili mi?			
	Evet	146	90,1
	Hayır	12	7,4
	Fikrim yok	4	2,5
Programın İsmi Farklı İsim Olsun mu?			
	Evet	146	90,1
	Hayır	16	9,9
Başkalarının Bölüme Yönelik Düşünceleri			
Tepkiler tamamıyla olumsuz-bu durum beni bölümden soğutuyor		51	31,3
Tepkiler kısmen olumsuz- bu durum beni bölümden soğutuyor		32	19,6
Tepkiler olumlu-bu durum bölümü daha çok sevmeme neden oluyor		7	4,3
Başkasının düşüncesi benim için önemli değil zaten bölümü seviyorum		60	36,8
Başkasının düşüncesi benim için önemli değil zaten bölümü sevmiyorum		13	8

Araştırmaya alınan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri hafif düzeyde saptanmıştır. Genel umutsuzluk puan ortalaması $4,26\pm 3,88$ (max: 18, min: 0) olarak bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Araştırmaya Alınan Öğrencilerin Beck Umutsuzluk Ölçeği Puan Ortalaması

Beck Umutsuzluk Ölçeği	X±SS	Min- Max
Puan	4,26±3,88	0-18

Tablo 4 incelendiğinde; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin maddi durumu ve başka bir bölümü tercih etmeyi düşünme durumu ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı; bölümü isteyerek seçme, ileride bu mesleği yapma durumu, bu meslekle ilgili kaygı durumu, kaygıların nedenleri ve yaşanan aile türü ile umutsuzluk düzeyleri arasında ise istatistiksel anlamda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

17-20 yaş grubunda olan öğrencilerin umutsuzluk puanları diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu, bayan öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamasının ($4,21\pm 3,83$), erkek öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamasından ($4,40\pm 4,05$) daha düşük olduğu saptanmıştır. Yaşlı bakımı ikinci sınıf öğrencilerin umutsuzluk puan ortalaması ($4,42\pm 3,77$), birinci sınıf öğrencilerin puan ortalamasından ($4,11\pm 4,01$) daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca geniş aile yapısına sahip öğrencilerin ve maddi durumu kötü olan öğrencilerin

umutsuzluk puan ortalamaları da daha yüksek düzeydedir.

Yaşlı bakımı programını isteyerek tercih edenlerin umutsuzluk puan ortalamaları daha düşük saptanırken ($3,72\pm 3,50$) bölümü istemeyerek tercih edenlerin umutsuzluk puan ortalamaları daha yüksek ($5,87\pm 4,53$) bulunmuştur ve gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$). Yaşlı bakımı bölümünü aldığı puana göre tercih etmek zorunda kalanların umutsuzluk puan ortalamaları daha yüksektir ($5,30\pm 4,11$).

Geniş ailede yaşayan öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamaları anlamlı şekilde çekirdek ailede yaşayan öğrencilere göre yüksek saptanmıştır ($p<0,05$).

İleride bu mesleği yapıp yapmayacağı konusunda kararsız olanların umutsuzluk düzeyleri anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Ayrıca meslekleri ile ilgili ileriye yönelik kaygıları olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, ileriye yönelik kaygıları olmayan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

İş bulamama kaygıları olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri anlamlı şekilde yüksek tespit edilmiştir. Bölüm değişikliği düşünenlerin umutsuzluk puanları yüksek iken, bölüm değişikliği düşünmeyenlerin umutsuzluk puan ortalamaları daha düşük saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Araştırmaya Alınan Öğrencilerin Çeşitli Değişkenler Açısından Frekans, Umutsuzluk Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analiz Sonuçları

Değişkenler	N	X ± SS	F/t	p	
Yaş	17-20	121	4,44±4,01	F=0,739	0,531
	21-24	30	4,10±3,89		
	25-28	8	2,37±1,59		
	29 ve üstü	4	4,00±2,94		
Cinsiyet	Erkek	47	4,40±4,05	t=0,280	0,677
	Kadın	116	4,21±3,83		
Sınıf	I. Sınıf	80	4,11±4,01	t=-759	0,506
	II. Sınıf	83	4,42±3,77		
Aile tipi	Çekirdek aile	131	4,05±3,71	t=-1,543	0,009
	Geniş aile	30	5,26±4,57		
Ailenin Maddi Durumu	Kötü	19	4,89±4,40	F=0,616	0,542
	Orta	111	4,33±3,84		
	İyi	33	3,69±3,77		
Bölümü İsteyerek Seçme Durumu	Evet	122	3,72±3,50	t=-3,145	0,001
	Hayır	41	5,87±4,53		
Bölümü Tercih Etme Sebebi	Bu mesleği yapabileceğimi düşündüğüm için tercih ettim	61	3,26±2,77	F=2,450	0,066
	Aldığım puana göre bu bölümü seçmek zorunda kaldım	23	5,30±4,11		
	Ailemin ve çevrenin isteği doğrultusunda tercih yaptım	10	4,60±3,09		
	Başka bir bölüme geçiş yapabilmek için tercih ettim	67	4,83±4,61		
İleride Bu Mesleği Yapma Durumu	Evet	86	3,60±3,22	F=3,334	0,038
	Hayır	23	4,37±4,18		
	Kararsızım	53	5,33±4,54		
Meslekle İlgili İleriye Yönelik Kaygı Durumu	Var	109	4,87±4,15	t=2,483	0,02
	Yok	47	3,19±3,13		
Kaygıların Başlıca Nedenleri	Yaşlılarla ilgilenmek zor bir iş	13	4,15±3,33	F=4,745	0,004
	Bakım işi beni korkutuyor	40	3,02±2,55		
	İdealimdeki meslek değil	18	5,94±4,35		
	İş bulamama kaygılarının olması	45	5,97±4,76		
Başka Bir Bölüm Tercih Etme Durumu	Evet	90	4,65±4,22	F=1,292	0,278
	Hayır	40	3,47±3,16		
	Şu anda herhangi bir fikrim yok	33	4,18±3,65		

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma yaşlı bakım teknikeri öğrencilerinin okudukları bölüme yönelik düşünceleri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılmıştır.

Ülkemizde yaşlı bakım teknikerlerinin umutsuzluk düzeylerini özgül olarak inceleyen araştırma bulunmaması nedeniyle bu araştırmanın sonuçları, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan ve Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin de kullanıldığı araştırmalardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırılmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%74,8) bu bölümü isteyerek tercih etmiş ve %37,9'u ilk üç tercihinde bu bölüme yer vermiştir. Bu bölümü tercih etme nedenleri arasında yüksek oranda (%41,6) başka bir bölüme geçiş yapabilmek düşüncesi yoğunluktadır. Öğrencilerin %66,9'unun ileriye yönelik kaygıları bulunmakta ve bu kaygıların temel nedenini çoğunlukla (%38,8) iş bulamama kaygısı oluşturmaktadır. Öğrencilerin yarısından fazlası (%55,3) imkanı olsa bölüm değişikliği düşünmektedir. Çalışmaya alınan öğrencilere göre yaşlıların bakımı ile bu işin eğitimini almış sağlık profesyonellerinin ilgilenmesi gerektiği (%60,7) düşünülmektedir. Saruhan ve arkadaşlarının (8) yaşlı bakımı teknikeri öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada da çalışmamıza benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışma sonucuna göre; çalışmaya katılan öğrencilerin %37,5'i yaşlı bakım teknikerliği programını kendisinin seçtiğini, %42,5'i programın üniversite sınavında ilk beş tercihi arasında olduğunu belirtmiştir. Yine öğrencilerin %50,7'si dört yıllık bölümlere geçiş düşünmektedir, %77,5'nin ileriye yönelik kaygıları bulunmakta ve bu kaygıların en önemli nedenleri arasında %45,0 ile iş bulamama gelmektedir. Öğrencilerin üçte biri bölüm değişikliği düşünmektedir. Bu sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin umutsuzluk puan ortalaması 4,26±3,88 bulunmuştur. Umutsuzluk puan ortalaması 4-8 arasında olanların

umutsuzluklarının hafif düzeyde olduğu ifade edilmiştir (18). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çok çalışmada bu değer daha yüksek saptanmıştır (10, 12, 14, 17, 19, 20).

Bayanların umutsuzluk düzeyleri erkeklerden daha düşük saptanmıştır. Alanda yapılan bir çok çalışmada da erkeklerin umutsuzluk puan ortalamaları, kadınların umutsuzluk puan ortalamasından yüksek bulunmuştur (9, 12, 14, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24). Çalışmamızda cinsiyet ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Çalışmamıza benzer sonuçlar çıkan çalışmalar olmakla beraber (12, 23, 24), cinsiyet ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olduğu çalışmalara da rastlanmaktadır (9, 14, 17, 19, 20, 21, 22).

Araştırmamızda öğrencilerin yaşı ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ancak; 25-28 yaşları arasında olan öğrencilerde umutsuzluk puan ortalamalarının daha düşük olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur. Aras'ın (19) 2011'de müzik bölümü öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada da yaş değişkeni ile umutsuzluk arasında anlamlı farklılığın olmadığı gösterilmiştir.

İkinci sınıf öğrencilerinin umutsuzluk puan ortalamalarının birinci sınıf öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu araştırma sonucunda saptanmıştır. Şahin'in 2009'da (14) ve Ersoy ve ark. 2010'da (24) yaptıkları çalışmalarda da üst sınıf öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamalarının alt sınıf öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak, aksi sonuçların saptandığı araştırmalar da mevcuttur (12, 19, 20, 23). Burada öğrencilerin sorumluluklarının artması ve iş bulamama kaygılarının olması bir faktör olabilir.

Araştırmamızın sonucuna göre çekirdek aileye sahip öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmüştür. Biçer ve Bayat'ın (25) diyaliz hastaları üzerinde yaptıkları çalışmada bizim çalışmamızdan farklı sonuçlar bulunmuştur. Burada çalışmaya alınan yaş gruplarının farklı olması bir neden olabilir.

Maddi durumu kötü olan öğrencilerin umutsuzluk puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Maddi durum ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Deveci ve ark. (9)'nın ve Kodan (22)'nin yaptıkları çalışmanın sonuçları çalışmamızla paralellik gösterirken Özmen ve ark. (24), Baş ve Kabasakal'ın (17) ve Şahin'in (14) yaptığı çalışmalarda da maddi durumun kötüden iyiye değişirken umutsuzluk puan ortalamasının düştüğü saptanmış fakat maddi durum ile umutsuzluk düzeyi arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Gelir seviyesi yüksek ve düzenli olan bireyler mesleklerini sadece maddi açıdan doyuma ulaşmak için değil aynı zamanda manevi açıdan doyuma ulaşmak ve temelde insanlığa hizmet için yapmaya çabalayabilirler.

Yaşlı bakımı teknikerliği bölümünü isteyerek tercih edenlerin umutsuzluk puan ortalamalarının, istemeyerek tercih edenlerin umutsuzluk puan ortalamalarından düşük ve ortalamaların anlamlı şekilde farklılık gösterdiği araştırma sonucunda bulunmuştur ($p<0,05$). Saruhan ve ark. (8)'nin yaptıkları çalışmada yaşlı bakımı bölümünü başkalarının isteği doğrultusunda tercih edenlerin ileriye yönelik kaygıların daha çok olduğu belirlenmiştir. Güler ve Emeç'in (26) 'Yaşam Memnuniyeti ve Akademik Başarıda İyimserlik Etkisi' çalışmasında da öğrencilerin okudukları bölümden memnun olmaları ile iyimserlik arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Burada zorlayıcı nedenlerin insanın umut düzeyini düşürdüğünü ve daha kötümser düşünmeye sevk ettiğini söyleyebilmek mümkün olacaktır.

İleride yaşlı bakım teknikeri olarak çalışma konusunda kararsız olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri anlamlı bir şekilde ileride bu mesleği yapmaya karar verenlerin umutsuzluk düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Meslekleri ile ilgili ileriye yönelik kaygıları olan öğrencilerin umutsuzluk puanları olmayanlara göre daha yüksek tespit edilmiştir ve bunlar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0,05$). Öğrencilerde iş bulamama kaygıları umutsuzluk düzeylerini yükseltmektedir. İş bulamama kaygıları ile

umutsuzluk düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin bu kaygıları giderilirse geleceğe daha umutla bakabilecekleri söylenebilir.

Seçim hakları olsa başka bir bölüm tercih etmek isteyenlerin umutsuzluk puan ortalamaları daha yüksektir. Kararsızlık, okuduğu bölümü benimsememe umutsuzluk üzerinde etkili faktörlerdir. Bu durumların ortadan kaldırılması öğrencilerin geleceğe daha umutla bakmalarını sağlayacaktır.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; araştırma kapsamına alınan öğrencilerin umutsuzluklarının hafif düzeyde olduğu; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin maddi durumu ve başkalarının bölüm hakkındaki düşünceleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı; yaşanan aile tipi, bölümü isteyerek seçme, ileride bu mesleği yapma durumu, bu meslekle ilgili kaygı durumu ve kaygıların nedenleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel anlamda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Programın yeni açılmış olması, iş alanlarının belli olmaması ve görev tanımlarının açık olmaması öğrenciler için kaygı nedeni olabilir. Bu bağlamda öğretim elemanlarının öğrencileri aydınlatmaları önemli olacaktır. Öğrencilerin bölüm değişikliği düşünme nedenleri sorgulanmalı ve nedene yönelik girişimlerde bulunulmalıdır.

Yaptığı iş ile kendini topluma kanıtlamak isteyen gençlerin gerek okudukları program ile gerek yapacakları mesleklerin toplum tarafından olumlu şekilde tepki alması öğrencileri motive edecek ve daha başarılı kılacaktır. Bu bağlamda öğrencilerin programın isminden dolayı yaşadıkları sorunlar gündeme getirilebilir ve isim değişikliği konusunda çalışmalar yürütülebilir.

Yaşlılık, umutsuzluğun yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemdir. Dolayısıyla bu gruba hizmet verecek sağlık profesyonellerinin umut düzeylerinin yüksek olması yaşlılara verilecek hizmetin kalitesini artıracaktır. Çalışmamızda öğrencilerin umutsuzluk

durumlarının hafif düzeyde yüksek olması sevindiricidir; fakat daha geniş örnekler üzerinde çalışmalar yapılarak öğrencilerin umut-umutsuzluk düzeyleri belirlenebilir ve öğrencilerin kaygı nedenleri daha detaylı araştırılabilir. Bu çalışma yaşlı bakımı teknikerleri üzerinde umutsuzluk düzeylerini ölçen ilk çalışma olması nedeniyle ve yapılacak diğer çalışmalara kaynak oluşturması bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. <http://turkgeriatri.org/pdf/onsoz.pdf>. Erişim Tarihi: 22.11.2014.
2. Aslan D (ed), Ertem M (ed), Tezcan S, Seçkiner P. Yaşlı Sağlığı: Sorunlar ve Çözümler. Hasuder Yayınları, 1. Baskı. ISBN: 978-975-97836-1-7 Ankara- 2012. ss:1-7.
3. Daniş MZ. Yaşlılık, Yoksulluk ve Yalnızlık. http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilik_yoksuluk_yanlizlik.pdfErişim Tarihi: 21.10.2014.
4. Vatan S., Gençöz T. Huzurevinde Yaşayan Sakinlerin Kuruma Yönelik Düşünce Ve Beklentileri: Niteliksel Bir Çalışma. *Kriz Dergisi*; 12 (2): 19-32.
5. Bahar A., Parlar S. Yaşlılık ve Evde Bakım. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007; 2:4.
6. http://geriatri.dergisi.org/pdf/pdf_TJG_161.pdf. Erişim Tarihi: 21.10.2014
7. Cöbek Ünalın P., Uzuner A., Dinç D., Çiçil S. Bakıcıların Sesi; Yaşlılar Ve Bakıcılık Hakkındaki Algı Ve Tutumları. *Türk Geriatri Dergisi* 2009; 12(1):18-24.
8. Saruhan G., Evcı Kiraz E.D., Ergin F., Beşer E., Başaloğlu H. Yaşlı Bakım Teknikerliği Programı: Yeni Bir Meslek Dalı İçin Öğrencilerin Beklentileri ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2013; 14(2) : 19 – 23.
9. Deveci S.E., Ulutaşdemir N., Açık Y. Bir Mesleki Eğitim Merkezi Öğrencilerinde Umutsuzluk Düzeyi Ve Etkileyen Faktörler. *Dicle Tıp Dergisi* 2011; 38(3): 312-317.
10. Yorgancı S., Kolçak M., Terzioğlu Ö., Kartal Z., Bilici N. Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Umutsuzluk Düzeyleri. *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırma Dergisi (EJOİR)* 2014; 2(1): 1-16.
11. Turan Kavradım S, Canlı Özer Z. Kanser Tanısı Alan Hastalarda Umut. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2014; 6(2):154-164.
12. Yenilmez K. Ortaöğretim Öğrencilerinin Matematik Dersine Yönelik Umutsuzluk Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010; 38: 307-317.
13. Ceyhan A.A. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2004; 1: 91-101.
14. Şahin C. Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* 2009; 27: 271 -286.
15. Yerlikaya İ. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/707807568_50Yerlikeya% C4%B0brahim-sos_s-865-877.pdf Erişim Tarihi:05.01.2014.
16. Seber G., Dilbaz N., Kaptanoğlu C., Tekin D. Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik. *Kriz Dergisi* 1993;1(3):139-42.
17. Uz Baş A., Kabasakal Z. Öğretmen Adaylarında Umutsuzluk Ve Algılanan Sosyal Destek. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2013; 2(1):19-26.
18. Duman S., Taşgın Ö., Özdağ S. Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Spor Yöneticiliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi* 2009; 11 (3): 27-32.
19. Aras A. Müzik Bölümü Lisans Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi: Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Örneği. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2011; 3(2): 509-524.
20. Oğuztürk Ö., Akça F., Şahin. Üniversite Öğrencilerinde Umutsuzluk Düzeyi İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Üzerinden İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri* 2011;14:173-184.
21. Özmen D., Erbay Dünder P., Çetinkaya A., Taşkın O., Özmen E. Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2008;9:8-15.
22. Kodan S. Üniversite Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve Akılcı Olmayan İnanışlar Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2013; 11(2):175-190.
23. Doğan P. Resim Öğretmeni Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2012; 36: 115-127.
24. Ersoy E., Küçükkaragöz H., Deniz H., Karataş E. Öğretmen Adaylarının Umutsuzluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Belirlenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Science* 2010; 5(4): 1534-1542.
25. Biçer S., Bayat S. Diyaliz Tedavisi Alan Bireylerin Umutsuzluk ve Sosyal Destek Düzeyleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2012;7(19): 1-21.
26. Kümbül Güler B., Emeç H. Yaşam Memnuniyeti Ve Akademik Başarıda İyimserlik Etkisi. *D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi* 2006; 21(2):129-149.